

KÜTAHYA ENDEMİK BİTKİ- ORMAN- KUŞ TÜRLERİ- YABAN HAYAT

yagona

ENDEMİK TÜR NEDİR ?

Endemik, alanları belirli bir ülke veya bölgeye ait, yerel, ender ve çok ender bulunan türler olarak tanımlanmaktadır. Latince endemos (indigenous) kelimesinden gelir ve “yerli” anlamında kullanılmaktadır.

Endemik alan; bir ada, bir yarımada veya bir dağ olabileceği gibi birkaç metrekairelik alanlar da olabilmektedir. Türkiye endemik bitkiler açısından dünyanın önemli ülkelerinden birisidir. Türkiye’de 3 bini endemik, 9 bin bitki türüne sahiptir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın internet sitesindeki verilere göre, Türkiye’de, üç kıta arasında doğal bir köprü olması, çeşitli coğrafi özellikleri ve coğrafi farklılığın getirdiği iklim çeşitliliği nedeniyle dünyada benzerine az rastlanan bir bitki çeşitliliğine sahiptir.

Türkiye’nin bitki zenginliğinin en önemli nedenlerinden birisi de buzul çağlarında Anadolu’nun bitkiler için bir sığınak olması olarak düşünülmektedir. Türkiye, Akdeniz Bitki Alanı (Akdeniz ve Ege bölgeleri), Avrupa-Sibirya Bitki Alanı (Karadeniz ve Marmara bölgeleri) ve İran-Turan Bitki Alanı’nın (İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri) kesişme noktasında yer almaktadır.

Türkiye, sadece belli bir bölgede yetişen veya anavatanı belli bir bölge olan endemik bitkiler açısından dünyanın önemli bölgeleri arasında yer almaktadır. Avrupa’daki diğer ülkelerde toplam 2 bin 750 endemik bitki bulunurken, Türkiye’de bu sayı 3 bini aşmaktadır. Türkiye haricinde, Avrupa’nın en çok endemik bitkisine sahip ülkesi Yunanistan, 800 endemik bitkiye sahiptir. İsviçre’de bulunan endemik bitki türü ise sadece 1’dir. Türkiye’de en çok endemik bitkinin yetiştiği iller arasında ise 578 endemik bitkiyle Antalya, 478 türle Konya ve 366 türle İçel ilk üç sırayı almaktadır.

Ülkemizdeki endemik türlerin en önemlilerinden birkaçı; Kazdağında orman meydana getiren Kazdağı göknarı (*Abies equi-trojani*), Eğridir güneyindeki Kasnak meşesi (*Quercus vulcanica*), Köyceğiz-Dalaman arasında yaygın olan Sığla ağacı veya Günlük ağacı ve ormanları (*Liquidambar orientalis*), Beşparmak Dağları (Ege bölümü)ndaki Kral eğreltisi (*Osmunda regalis*) ile Datça yarımadasında bulunan Datça hurması (*Phoenix theophrasti*)dır.

ENDEMİK TÜRLERİ BEKLEYEN TEHLİKELER

Günümüzde doğanın insanlar tarafından kendi amaçları doğrultusunda bilinçsizce kullanılması sonucunda, canlılar ve bu canlıların yaşam alanları olan habitatlar üzerinde yoğun bir baskı meydana gelmektedir. Türkiye’de yetişen endemik türler tabiatta, aşırı otlatma, yangın, bilinçsiz kesim, sökülme, ıslah çalışmaları, yapılaşma, şehirleşme ve herbisit kullanımı gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır.

ENDEMİK TÜRLER EL KİTABI

Oluşan olumsuz faktörler türlerin durumlarını tespit etme ve gerekli önlemleri alma ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaca yardımcı olmak amacı ile “Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)” kurulmuştur. Bu kuruluş yaptığı çalışmalarla tehlike sınıflarını

belirlemiş ve kritik durumdaki türleri değerlendirerek Kırmızı Bülten denilen “Red Data Book” isimli eseri ortaya çıkarmışlardır. Bu çalışmalardan sonra aynı kategoriler esas alınarak “Türkiye’nin Nadir ve Endemik Bitkileri” adlı bir kırmızı bülten hazırlanmıştır.

KÜTAHYAMIZ,

Kütahya eşsiz tabiatı, yöre dağlarında bulunan bakir ormanları ve çeşit çeşit endemik bitkileri ile dikkat çekmektedir. Günümüzde yeşile, doğaya hasret kalan insanoğlu temiz bir nefes almayı özler hale gelmiştir. Pek çok insan tertemiz bir havaya sahip, yemyeşil doğa içerisinde yaşamının hayalini kurmaktadır.

Kütahya; Domaniç Ormanları, Kütahya il merkezine yakın mesafedeki Çamlıca Mesire Yeri, Domaniç Domur köyde bulunan tarihi öneme sahip Mızık Çamı, Dursun Fakih Çamı ve Kütahya Kumarı köyündeki 1000 yıllık olduğu tescillenen ve hala meyve veren kestane ağaçları ile doğa turizmi adına potansiyeli olan bir ildir.

Kütahya, ülkemizden ve yurtdışından gelecek botanikçiler ve bitki meraklıları için zengin tabii olanaklar sunmaktadır.

Domaniç ormanlarında dendrologların (ağaç bilimci) yaptığı incelemeler sonucunda, endemik türde pek çok bitkiye rastlanıldığı duyurulmuştur. Tavşanlı İlçesi Vakıfköy dolaylarında yetişen Ehrami Karaçam ve Topçam endemik çam türlerindendir. Gediz ilçesinde yetişen şifalı mührü Süleyman Otu ve Kütahya merkez ilçe Radar mevkiinde yetişen Censiyan Otu, ilde yetişen en bilindik endemik bitki türlerindendir.

Ayrıca Muratdağı da yoğun bitki çeşitliliğine sahiptir. Sofça 1 Numaralı Orman Koruma Alanı ve Kasalığ Tabiatı Koruma Alanı ise bitki inceleme için oldukça uygun sahalardır.

Kütahya endemik türler açısından adeta gizli bir hazinedir ve keşfedilmeyi beklemektedir.

Kütahya il sınırları içerisinde yetişen endemik bitki çeşidi bin 780 tanedir. Bunlardan 291 endemik ve 4 nadir takson bulunmaktadır. . Bu türler içinde yabancı bilim adamlarının da dikkatini çeken çok değerli bitki çeşitleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları;

MÜHRÜ SÜLEYMAN OTU

Endemik türlerden olan ve halk arasında boğumluca otu gibi isimlerle de tanınan Mührü Süleyman Otu (*Polygonatum multiflorum*), Gediz ilçesine bağlı Çukurören köyü civarlarında yetişmektedir

EHRAMI ÇAMI

İlde, Tavşanlı ilçesine bağlı Vakıf köyün güneydoğusunda, köye 2 km uzaklıkta, 1000–1300 metre yükseltiler arasındaki sahalarda yayılış göstermektedir. Ehrami Karaçamlarının (Pinus nigra pyramidata) en doğal yayılış gösterdikleri sahadır (Kütahya Ansiklopedisi 1, 1999: 57).

EBE KARACAMI

Domaniç civarında yetişir (Fotoğraf 1.6). Ebe Karaçamı Çokköy, ve Aksu Köylerinin güneyinde yaklaşık 750–850 metre yüksekliklerde yetişebilmektedir (www.web.ogm.gov.tr).

TERS LALE

Halk arasında "ağlayan gelin" olarak bilinen, bölgenin endemik türlerinden ters laleler (Fritillaria pinardii) zarafeti ve güzelliğiyle hayat bulduğu Murat Dağı'na ayrı bir renk katıyor. Her yıl nisan ayının sonunda açan ters laleler yaklaşık 20 gün dağın eteklerini süslüyor.

ASLAN PENCEŞİ

Halk arasında testere dişli aslan pençesi olarak da adlandırılan aslan pençesi otu, Rosaceae (gülgiller) familyasına ait bir bitki çeşididir. Adını aslan pençesini andıran tırtıklı yapraklarından alan aslan pençesi çok yıllık bitkilerden birisidir. farklı ülkelerde Lady's Mantle (kadın mantosu) olarak da adlandırılır.

SİĞİRKUYRUĞU
(Verbascum urobracteum)

Kütahya'da yetişen ve koruma altına alınan bir diğer endemik bitkidir.

SARI AFAD *Gentiana lutea* L

Ülkemizde halk arasında Güşadotu, Kürşat, Cimtiyen, Cimtiyane, Defneyezit, Sarı censiyan, Sivri kök, Büyük kantaron, Kantaron-u kebir, Sarı ot, Sarı kök ve Acı kök olarak bilinmektedir (Özer ve ark. 2011).

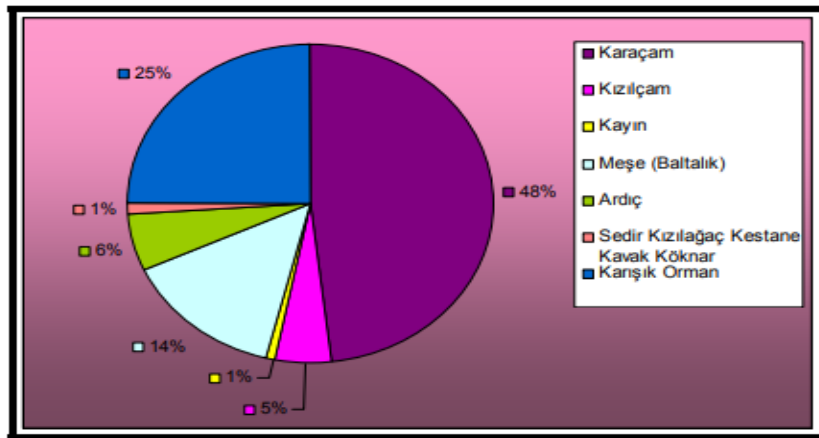

UYUZ OTU
(*Scabiosa hololeuca*)

Tarakotugiller familyasından; bir veya çok yıllık bir bitkidir. Birçok türü vardır. Yabanileri, genellikle kumlu yerlerde yetişir. Diğer isimleri Şeytanotu, Keçiotu, Kumotu, Haşışet-ül-cereb, olarak geçmektedir.

KÜTAHYAMIZ DA ORMANLAR

İl arazisinin yaklaşık % 53'lük kısmını ormanlık alanlar oluşturmaktadır. İlde 618.024 hektar ormanlık alanı bulunmaktadır. Bu ormanlık alanın 307.158 hektarlık kısmı iyi durumdadır. İldeki ormanlık alan içinde; karaçam 294.494 ha, kızılçam 28.561 ha, meşe 88.407 ha, ardıç 35.073 ha, kayın 7.317 ha, 105.431 hektarlık kısmında ibrelili ve yapraklı ağaç türlerinin birbirleriyle yaptığı karışık ormanlar görülmektedir (Şekil 1.7). Geri kalan 7.750 ha'lık kısımda ise sedir, göknar, kavak, kestane ve kızılğış gibi ağaç türleri görülür. Bu orman örtüsü içinde çok yaygın olarak karaçam türü ağaçlar bulunmaktadır (Kütahya İl Çevre Durum Raporu, 2009: 115).

Şekil 1. 7. İlde Bulunan Ormanlarda Yer Alan Ağaç Türleri (Kaynak: Kütahya İl Çevre Durum Raporu, 2009: 115).

KUŞ TÜRLERİ

Kütahya'mız, zengin doğası ve çeşitli habitatları sayesinde birçok kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle İkizpınar Köyü ve Göynük gibi bölgelerde yapılan gözlemler, ilin kuş çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

- Üveyik (*Columba palumbus*)
- Guguk (*Cuculus canorus*)
- Alaca ağaçkakan (*Dendrocoptes medius*)
- Kızıl sırtlı örümcekkuşu (*Lanius senator*)
- Çam baştankarası (*Periparus ater*)
- Mavi baştankara (*Cyanistes caeruleus*)
- Büyük baştankara (*Parus major*)
- Ağaç çintesi (*Emberiza cia*)
- Küçük akbaba (*Neophron percnopterus*)
- Kara akbaba (*Aegypius monachus*)
- İbibik (*Upupa epops*)
- Suriye ağaçkakanı (*Dendrocopos syriacus*)
- Yeşil ağaçkakan (*Picus viridis*)
- Sarıasma (*Oriolus oriolus*)
- Alaca çayır incirkuşu (*Anthus campestris*)
- Kızılgerdan (*Erithacus rubecula*)
- Kara leylek (*Ciconia nigra*)
- Küçük kartal (*Hieraaetus pennatus*)

Bu türler, Kütahya'nın biyolojik çeşitliliğini ve ekosistem zenginliğini yansıtmaktadır. Kuş gözlemcileri ve doğa severler için Kütahya, keşfedilmeyi bekleyen birçok güzellik sunmaktadır.

Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları (YHGS)

Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından ilan edilen bu sahalarda, yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur:

1. **Akdağ YHGS**
Balıkesir ve Kütahya illerini kapsayan bu alan, kıvrıl geyiklerin yaşadığı önemli bir bölgedir.
2. **Altıntaş YHGS**
Altıntaş ilçesinde bulunan bu saha, toy kuşlarının yaşam alanıdır. **Çatak YHGS (Tavşanlı)**
Geyiklerin yoğun olarak bulunduğu bu alan, 2.807 hektarlık bir yüzölçümüne sahiptir.
3. **Türkmen Dağı YHGS**
Kıvrıl geyiklerin yaşadığı bu saha, Kütahya Merkez ilçesi sınırlarında yer almaktadır.

TABİAT KORUMA ALANLARI

Bu alanlar, doğal ekosistemlerin, nadir ve tehlike altındaki türlerin korunması amacıyla ilan edilmiştir:

- **Kaşalıc Tabiatı Koruma Alanı**
Domaniç ilçesi Durabey Köyü'nde bulunan bu alan, kayın ve karaçam ormanlarıyla zengin bir flora ve yaban hayatı potansiyeline sahiptir.
- **Vakıf Çamlığı Tabiat Koruma Alanı**
Kütahya'da yer alan bu alan, 448 hektarlık bir yüzölçümüne sahiptir ve çeşitli bitki türlerini barındırmaktadır.

🌿 Önemli Doğa Alanları (ÖDA)

Doğa Derneği tarafından belirlenen bu alanlar, biyolojik çeşitliliğin korunması açısından önemlidir.

- **Altıntaş Ovası**
Kütahya'nın güneyinde yer alan bu ova, geniş tarım alanları ve ıslak çayırlarıyla çeşitli kuş türlerine ev sahipliği yapmaktadır.
- **Türkmen Dağı**
Eskişehir ve Kütahya sınırları arasında bulunan bu dağ, derin kayalık vadileri ve çeşitli dere yataklarıyla zengin bir habitat sunmaktadır.

YILKI ATLARI

Kütahya'nın Domaniç ilçesi, doğal güzellikleri ve tarihi zenginlikleriyle dikkat çekerken, bölgede yaşayan yıldı atları da doğaseverlerin ilgisini çekmektedir. Domaniç'in yüksek

kesimlerindeki Üç Tepeler ve Yaylacık Ormanları'nda yaşayan bu atlar, zaman zaman sürü halinde görülmektedir.

Bölge halkı ve doğa tutkunları, bu atların varlığını heyecanla karşılamakta ve zaman zaman onları gözlemlene fırsatı bulmaktadır.

Demaniç ve çevresindeki ormanlık alanlarda yaşayan yolkı atları, bölgenin ekosistemi için önemli bir yer tutmaktadır. Bu atlar, doğal yaşamın bir parçası olarak korunmalı ve gelecek nesillere aktarılmalıdır.

Bu alanlar, Kütahya'nın biyolojik çeşitliliğini ve doğal zenginliğini koruma açısından büyük önem taşımaktadır. Yaban hayatı gözlemcileri ve doğa severler için keşfedilmeyi bekleyen birçok güzellik sunmaktadır.